

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان مقاله

**بررسی وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان
رشته علوم آزمایشگاهی دامپزشکی
موسسه آموزش عالی علمی - کاربردی وزارت جهاد کشاورزی**

نویسندگان :

ابوالفضل میرزاخانی

مدرس مجتمع آموزش جهاد کشاورزی استان سمنان

سهیل قائم مقامی

عضو هیئت علمی موسسه آموزش عالی علمی - کاربردی جهاد کشاورزی

ارائه به همایش علمی « آموزش کشاورزی و توسعه پایدار »
وزارت جهاد کشاورزی - سازمان تحقیقات و آموزش

چکیده فارسی:

- نظام آموزش علمی - کاربردی با هدف کاربردی نمودن آموزش ها و فراهم نمودن خود اشتغالی و مهارت آموزی و همچنین آشنا نمودن شاغلین بخش های مختلف تولیدی با علوم و دانش جدید و بکار گیری تکنولوژی نو در عرصه های عمل تشکیل گردید. (۱۵) جهاد کشاورزی از اولین ارگانهایی بوده است که در سال ۷۵ اقدام به تأسیس مؤسسه آموزش علمی - کاربردی نموده و به اجرای دوره های مختلف آموزشی در رشته های کشاورزی ، دامپروری ، شیلات ، دامپزشکی و... به تربیت کاردان و کارشناس از نیروهای شاغل در بخش و علاقتمندان به این گونه آموزشها نمود . یکی از دوره های آموزشی، دوره کاردانی علوم آزمایشگاهی دامپزشکی می باشد. برای دستیابی به اطلاعاتی پیرامون وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان ، مشکلات حرفه ای و آموزشی آنان در جامعه بویژه محیط کار، طرح مطالعاتی در سال ۸۳ تهیه گردید. جامعه آماری این پژوهش عبارتست از کلیه فارغ التحصیلان رشته علوم آزمایشگاهی دوره های علمی - کاربردی مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی جهاد کشاورزی ورودی های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ که در مراکز آموزشی ارومیه و دامغان به تحصیل پرداخته اند. نوع پژوهش با توجه به اهداف پژوهش از نوع مطالعاتی کاربردی و از نظر تجزیه و تحلیل داده ها به روش توصیفی بوده برای گرد آوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه استفاده شده. یافته های پژوهش حکایت از آن دارد که از ۷۱ نفر که مورد مطالعه قرار گرفته اند تعداد ۳۰ نفر بیکار هستند. ۱۳ نفر در دوره کارشناسی ادامه تحصیل داده و ۸ نفر به مشاغل غیر مرتبط مشغول بوده و ۱۷ نفر به مشاغل دامپزشکی اشتغال داشته اند ۳ نفر در خدمت سربازی می باشند. بیشترین شغل یا مهارتی که شاغلین در بخش دامپزشکی انجام می دهند آزمایشگاه انگل شناسی است . یافته های پژوهشی در زمینه انگیزه تحصیلی از ۳۹ پاسخگو ۱۹ نفر بیشترین فراوانی انگیزه خود را علاقمندی به تحصیل و امید به اشتغال مناسب ذکر کرده اند . در مورد رضایت تحصیلی دانشجویان اکثراً عنوان داشته اند که از تحصیل در دانشگاه ورشته تحصیلی راضی ولی بجهت آنکه تحصیل آنها منجر به شغل نگردیده است ناراضی هستند از ۴۱ پاسخگو ۲۵ نفر اعلان داشته اند برای خروج از بن بست اشتغال پیشنهاد دارند که به آنها اجازه داده شود و تسهیلاتی فراهم شود که مبادرت به تأسیس آزمایشگاه خصوصی بنمایند .

واژه گان کلیدی:

آموزشهای دوره های علمی کاربردی - وضعیت اشتغال - فارغ التحصیل - کاردان علوم آزمایشگاهی دامپزشکی

Abstract

Scientific and applied educational system have been designed to develop practical education so that the employees of the various jobs are capable to apply the new branches of sciences and technology in practice . The major purpose of the «comprehensive university » is to train educated Staff . (Jihad – Keshavarzi of those first organizations that welcomed this system warmly and founded scientific courses such as : agriculture , animal husbandry , Veterinary medicine and fishing industries for those employed and unemployed who are interested in these trainingi . one of these courses was veterinary lab science . A study was planned to draw attention to what the fundamental problems were in work places related to professional and educational affairs . Research statistics cover all graduates in lab science of Jihad – keshavarzis scientific and applied educational centers in Orumieh and Damghan in 1381 . The type of study due to its purposes is applied and descriptive and questionnaires and document survey were used to obtain data . Since all members of the statistic society were under study and as they lived in different locations . so one of the limitations was the type of study . (to carry out a census). The findings of the study shows that of 71 people in this survey , 30 people are still jobless , 13 continued their studies and did Bs , s graduates are working in irrelevant jobs and 17 are involved in veterinary affairs , and 3 graduates are doing military service . The most common job they do in veterienary sections is working in parasitology laband. Among 39 graduates . 19 indicated that the most important reason to choose this course was the immediate prospect of having the right job . Among 41 graduates , 25 indicated that they need more facilities such as opening their own labs to solve unemployment .

مقدمه :

منابع انسانی از مهمترین عوامل موثر در توسعه هر جامعه به شمار می رود و در این راستا افراد تحصیلکرده نقش مهمتری را بر عهده خواهند داشت. اشتغال دانش آموختگان یکی از مسائلی است که همواره مورد توجه برنامه ریزان و سیاستگذاران کشورهای مختلف بوده است. این توجه به لحاظ اهمیت بازار کار به عنوان مرکز ثقل اقتصادی و اجتماعی هم به لحاظ نقش های اجتماعی می باشد که به افراد دانش آموخته برای نیل به اهداف توسعه کشور محول می شود (۷) کار و دانش مناسب معمولاً برای فرد و خانواده او اهمیت اقتصادی، اجتماعی و روانی را بدنبال دارد. در بین جوانان هر جامعه، داشتن شغل مناسب معمولاً در نشانه رشد آنها و عبور از دوره کودکی و ورود به مرحله بزرگسالی است. (۱۰) نتیجه آنکه در جریان توسعه متوازن و پایدار جامعه بی تردید تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد از یک طرف و بکارگیری این دانش آموختگان از طرف دیگر (آموزش - اشتغال) از اهمیت خاصی برخوردار می باشند. از طرفی مطالعه و بررسی تاریخچه تحول جوامع صنعتی نشان می دهد که نیروی انسانی ماهر و تعلیم یافته در تبدیل جوامع سنتی به جوامع صنعتی تاثیر انکار ناپذیری داشته است (۹) اگر چه تحول جامعه از حالت سنتی به جوامع صنعتی مدرن و مشکلات فراوان را خصوصاً در زمینه اشتغال موجب می گردد ولی جامعه ما در جریان صنعتی شدن در رسیدن به خودکفائی به نیروی متخصص و ماهر نیاز مبرمی دارد.

بیان مسئله و اهمیت موضوع :

منابع انسانی از مهمترین عوامل در توسعه هر جامعه ای است و برای نیل به توسعه پایدار و متوازن جامعه بی تردید تربیت نیروی انسانی متخصص، کارآمد و مورد نیاز جامعه بوسیله نهادهای آموزشی و پژوهشی یک اصل اساسی است منابع انسانی دارای مهمترین و بیشترین نقش در روند توسعه یک کشور هستند. منابع انسانی پایه اصلی ثروت ملت ها را تشکیل می دهند. سرمایه و منابع طبیعی عوامل تولیدند در حالی که انسانها، عوامل انسانی هستند که سرمایه ها را متمرکز می سازند، از منابع طبیعی بهره برداری می کنند و سازمانهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی را می سازند و توسعه ملی را به جلو می برند. کشوری که نتواند مهارتها و دانش مردمش را توسعه دهد و از آن در اقتصاد ملی به نحو مؤثری بهره برداری کند قادر نیست هیچ چیز دیگری را توسعه بخشد. (۵) در استفاده از عوامل انسانی در جهت توسعه همه جانبه کشور، دو مسئله آموزش و اشتغال مورد توجه است.

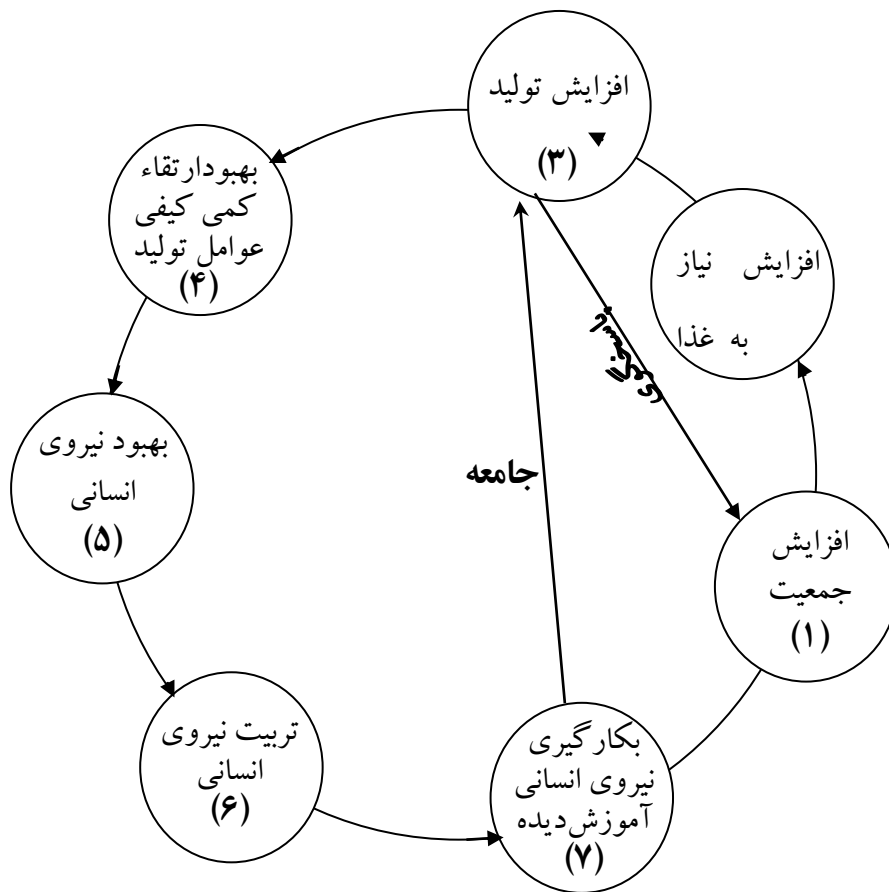
۱- درباره ضرورت آموزش باید گفت با افزایش روز افزون جمعیت و افزایش تقاضا برای مواد غذایی، رفع مشکل کمبود آن از مسائل عمده دولت خواهد بود که یکی از راههای رسیدن به این هدف بهبود وضعیت دامپزشکی خواهد بود. امروزه علم دامپزشکی همچون پزشکی پیشرفت زیادی نموده و از تکنولوژی جدید نهایت استفاده را می کند اگر به شعار بهداشت جهانی توجه کنیم «دام سالم، غذای سالم، انسان سالم» توجه به حرفه دامپزشکی نه تنها مشکل کمبود مواد غذایی را رفع می کند بلکه سلامت جامعه را تحقق می بخشد. از طرفی اگر به مشکلات حرفه دامپزشکی کشور توجه کنیم کمبود نیروی انسانی و کمبود ابزار و تجهیزات به ویژه کلینیکها و آزمایشگاهها در مناطق و مراکزی که به نگهداری و پرورش دام می پردازند همچنین عدم آگاهی از اهمیت و کارایی این حرفه در نزد دامپروران و تولیدکنندگان از معضلات می باشد. به ویژه که وجود آزمایشگاهها در تشخیص بیماریها و پیشگیری از آن در سطح منطقه و جهان نقش بسیار مهم و کلیدی و استراتژیک پیدا نموده است. افزایش روز افزون مراکز تولیدی دام و طیور و کارخانجات فرآورده های دامی در پی خود نیاز به افزایش نیروی انسانی متخصص خدمات دامپزشکی را در پی خواهد داشت و توسعه کمی و کیفی آزمایشگاههای دامپزشکی و خصوصاً آموزش تکنسینهای آزمایشگاهی خود ضرورت مضاعف می باشد.

۲- به کارگیری بهینه از تخصص فارغ التحصیلان دانشگاهی یکی از شاخصهای توسعه یافتگی کشورها است، دانش آموختگان آموزش عالی از زمره مهمترین سرمایه های انسانی هر کشور محسوب می شوند. مجموعه دانش آموختگان با عنایت به تنوع تخصص دانش که کسب نموده اند، بالقوه و بالفعل امکان گره گشائی بسیاری از معضلات جامعه را دارا می باشند. جذب و بکارگیری

استعدادهای این مجموعه نیازمند استفاده از مدیریت مؤثر و کارآمد منابع انسانی است. مسأله اشتغال فارغ‌التحصیلان یکی از مسائلی است که همواره مورد توجه برنامه‌ریزان آموزشی در کشورهای مختلف است. این توجه هم به لحاظ اهمیت بازار کار به عنوان مرکز ثقل اقتصادی و اجتماعی است و هم به لحاظ نقش اجتماعی می‌باشد که به افراد فارغ‌التحصیل برای نیل به اهداف توسعه کشور محول می‌شود. بنابراین یافتن راه‌هایی برای افزایش فرصت شغلی و اشتغال دانش‌آموختگان از جمله مهمترین دغدغه‌های سیاستگذاری نظام باید محسوب شود. (۵) تا آنجا که به کشور ما بر می‌گردد طی چند دهه گذشته همواره دولت، برای بالغ بر سه چهارم کل دانش‌آموختگان کشور مستقیماً فرصت شغلی فراهم می‌آورده و برای بقیه به صورت غیر مستقیم در اثر سرمایه‌گذاری دولتی، امکان یافتن شغل فراهم می‌شده است. اما امکان تداوم این روند طی چند سال گذشته به دلایل گوناگون با محدودیت‌های روز افزون همواره بوده و نتیجه آن نیز به صورت افزایش نرخ رشد بیکاری دانش‌آموختگان طی سالهای اخیر ظاهر شده است. و پیش‌بینی می‌شود که لااقل در چهارچوب جهت‌گیری‌های برنامه توسعه سوم کشور به ویژه به واسطه رویکرد «کوچک سازی دولت» طی سالهای آتی در این زمینه با مشکلات جدی‌تری روبرو شویم. اگر چه طبق پیش‌بینی برنامه سوم نرخ بیکاری به ۱۳٪ خواهد رسید (۲) با این توضیحات که بیان گردید آنچه که به مسأله پژوهش حاضر برمی‌گردد موضوع اشتغال فارغ‌التحصیلان کاردان رشته علوم آزمایشگاهی دامپزشکی می‌باشد. مطابق پیش‌بینی‌های برنامه، محل اشتغال این افراد، آزمایشگاه‌های مربوط به ادارات دامپزشکی شهرستانها و در صورت امکان کلینیک‌های دامپزشکی بخش خصوصی و است بنابراین انتظار برنامه‌ریزان و متولیان امر آموزش و دستگاه‌های اجرائی دخیل در این امر این است که فارغ‌التحصیلان مورد نظر هم اکنون در این دو محل که نام برده شد مشغول کار می‌باشند که می‌توان آن را نوعی فرض پژوهشی (H_1) بحساب آورد اما ممکن است فرض پوچ، صفر و یا آماری هم تصور کرد (H_0) و آن اینکه این فارغ‌التحصیلان جذب بازار کار (مرتبط) نشده باشند برای تأیید فرض تحقیق یا احتمالاً رد آن و تأیید شدن فرض آماری نیاز به روش‌های آماری ویژه می‌باشد لیکن قبل از آن لازم است یک مطالعه و طرح منظم پژوهشی پیرامون موضوع تحقیق انجام شود و به جهت آنکه طرح پژوهشی حاضر از نوع مطالعه توصیفی می‌باشد لذا هر دو فرض مورد مطالعه قرار می‌گیرند.

مدل نظری طرح پژوهشی: جامعه ما به غذای بیشتر و سالمتری نیاز دارد. که عمده آن فراورده‌های دامی و آبزی می‌باشد. برای تهیه و تولید علاوه بر اصول پرورش باید به مسئله بهداشت و درمان دام پرداخت. در حرفه دامپزشکی یکی از قسمتهای مهم که سرویس‌دهنده سایر بخشهای دامپزشکی می‌باشد آزمایشگاههای دامپزشکی می‌باشد و به تبع آن تکنسین آزمایشگاه از مشاغل مهم در این بخش می‌باشد.

برای تأمین نیروی انسانی نیاز به تربیت آنها می‌باشد. مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی وزارت جهاد کشاورزی در سال ۷۷ تا ۷۸ مبادرت به اجرای ۳ دوره و آموزش ۷۱ نفر نموده. پژوهشی لازم است که مطالعه و بررسی کند وضعیت اشتغال این افراد چگونه است؟ آیا شاغل هستند یا بیکار؟ و اگر بیکار هستند، آیا مشکل ضعف آموزشی است؟ یا ساختار بازار کار؟ و یا کاستی‌های برنامه کلان هدایت شغلی کشور؟

مدل فرآیندی نقش آموزش نیروی انسانی در تولید غذا

اهداف پژوهش :

هدف اصلی این پژوهش بررسی وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان مقطع کاردانی رشته علوم آزمایشگاهی دامپزشکی موسسه آموزش عالی علمی - کاربردی در جهاد کشاورزی می باشد. برای دستیابی به این هدف کلی، دستیابی به اهداف ذیل مورد نظر پژوهشگر می باشد.

- ۱- تعیین وضعیت جذب و بکارگیری دانش آموختگان.
- ۲- تعیین تنگناهای اشتغال و راهکارهای رفع آن.
- ۳- تعیین تاثیر آموزشهای ارائه شده در تامین نیازهای آزمایشگاههای دامپزشکی
- ۴- تعیین کمبودهای آموزشی و مهارتی دانش آموختگان در عرصه عمل
- ۵- انگیزه سنجی رضایت تحصیلی و شغلی دانش آموختگان.
- ۶- تعیین اولویتهای آموزشی و مهارتی دانش آموختگان

سوالات تحقیق:

- ۱ - چه تعداد از فارغ التحصیلان کاردانی علوم آزمایشگاهی دامپزشکی پس از مراجعه به مراکز دامپزشکی به کار مناسب با رشته تحصیلی خود مشغول و چه تعداد موفق به جذب نشده اند و چه تعداد در مشاغل غیر مرتبط اشتغال یافته اند؟
- ۲- آیا در صورت عدم اشتغال فارغ التحصیلان علت مربوط به مراکز اشتغال بوده یا فارغ التحصیلان؟
- ۳- آیا انبوهی فارغ التحصیلان (تراکم در هر شهر) موجب عدم جذب آنها بوده؟
- ۴- آیا ضعفهای مهارتی و آموزشی موجب عدم جذب فارغ التحصیلان بوده؟
- ۵- کدام دروس در محیط شغلی فارغ التحصیلان بیشتر کاربرد دارد؟
- ۶- آیا محدودیت های جذب فارغ التحصیلان در دامپزشکی مربوط به مقررات و قوانین بوده یا خواست مدیران؟
- ۷- آیا عدم آمادگی فارغ التحصیلان مثل خدمت وظیفه عمومی یا جنسیت و ازدواج علل بعضی از عدم جذبها بوده؟
- ۸- آیا فارغ التحصیلان پس از مواجهه با مسئله اشتغال دارای نگرشی منفی نسبت به دوره آموزشی گردیده اند؟
- ۹- آیا یک اجماع و نگرش منفی برای ورود فارغ التحصیلان به مشاغل دامپزشکی در بین کارکنان و مدیران ادارات و کلینیک های

دامپزشکی وجود داشته است؟.

۱۰- آیا نوع جنسیت فارغ التحصیلان در میزان جذب آنها مؤثر بوده است؟.

۱۱- آیا عدم تناسب بین رشته دیپلم متوسطه و کاردانی فارغ التحصیلان مشاهده می شود؟.

۱۲- راهکار اشتغال فارغ التحصیلان به صورت تأسیس آزمایشگاه و کلینیک خصوصی تا چه اندازه مورد استقبال فارغ التحصیلان قرار دارد؟.

۱۳- آموزش کارکنان دامپزشکی در دوره کاردانی به چه میزان توانسته نیاز ادارات دامپزشکی را به نیروهای متخصص در علوم آزمایشگاهی تأمین نماید؟

۱۴- مشکلات محیط کار برای فارغ التحصیلان پس از جذب چه بوده است؟

۱۵- چه وضعیتی بین اشتغال فارغ التحصیلان قبل و در ضمن و پس از تحصیل آنها وجود دارد؟

۱۶- ارتباط فارغ التحصیلان با کلینیک های دامپزشکی در قبل و ضمن و پس از تحصیل چگونه بود؟

۱۷- اگر فارغ التحصیلان در محیط کار بعضی از مشاغل و مهارت های دهگانه را انجام نمی دهند علت چه می باشد؟

پیش فرضهای پژوهش :

چارچوب نظری پژوهش حاضر بر پیش فرض های زیر شکل گرفته است .

۱- دانش آموختگان علوم آزمایشگاهی دانش و مهارت های لازم مبتنی بر نیاز واقعی بازار کار را فرا گرفته و در عرصه عمل از آن استفاده می کنند.

۲- تمامی دانش آموختگان جذب مراکز اشتغال مربوطه که همان ادارات دامپزشکی ، کلینیک های دامپزشکی بخش خصوصی می باشد گردیده اند .

۳- مراکز اشتغال (کلینیک های دولتی و خصوصی) بخشی از نیازهای خود را به نیروهای تحصیل کرده از بین فارغ التحصیلان تأمین نموده اند

۴- برنامه آموزشی دوره کاردانی علوم آزمایشگاهی کامل بوده و کمبود یا نواقصی که موجب کمبود دانش و مهارت را در فارغ التحصیلان بوجود آورد مشاهده نشد .

۵- هدف دانشگاه جامع علمی - کاربردی و موسسه آموزش عالی جهاد کشاورزی در تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بخش دامپزشکی کشور محقق شده است .

سابقه پژوهش :

در بررسی هایی که در زمینه سابقه پژوهشی این موضوع به عمل آمد تحقیقی که دقیقاً در راستای موضوع باشد ، یافت نشد اما پاره های از تحقیقات با عناوین دیگر ولی مرتبط با موضوع پژوهش انجام شده است که به برخی از آنها اشاره می شود : اکبر پور ، صفدر (۲) تحقیقی با عنوان « آمارگیری از ویژگیهای اشتغال و بیکاری خانوار سال های ۸۱-۷۶ » با همکاری و سفارش مرکز آمار ایران انجام داده است. در چکیده گزارش تحقیق خود اظهار داشته است که : نرخ بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی از ۴/۴٪ در سال ۷۹ به ۱۱/۷٪ در سال ۸۱ افزایش یافته و پیش بینی می شود که در پایان برنامه سوم توسعه (۱۳۸۳) این نرخ به ۱۵/۹٪ افزایش یابد . محقق با نمایش جدول میزان نرخ بیکاری سطوح مختلف تحصیلی به این اطلاعات دست یافته است که نرخ بیکاری در بین فارغ التحصیلان دانشگاهی یکسان نبوده و فارغ التحصیلان رشته کشاورزی بیش از سایر رشته ها در معرض بیکاری بوده . همچنین محقق

در بخش پیشنهادات برداشت نموده که یکی از عوامل عمده بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی پذیرش بیش از حد دانشجویان در رشته هایی می باشد که همخوانی و هماهنگی چندانی با بازار کار کشور نداشته . خداکرم جلالی (۱) رئیس سازمان نظام مهندس کشاورزی در اعلام استراتژی های سازمان نظام مهندسی به خصوص سازمان فعالیتهای دانش آموختگان رشته های کشاورزی اشاره نمود و در تشریح وضعیت فارغ التحصیلان گفت : رشد بی رویه پذیرش دانشجو در گروه کشاورزی از عوامل بیکاری فارغ التحصیلان این گروه می باشد . وی در جلسه شورای نظام مهندسی کشاورزی استان اصفهان اظهار داشت در بخش کشاورزی از ۲۵ سال گذشته تا کنون ۵۰ هزار نفر از فارغ التحصیلان مشغول خدمت شده که ۷۰٪ در بخش دولتی و ۳۰٪ در بخش خصوصی می باشد . ایشان با اعلان نرخ بیکاری ۲۸٪ در بخش کشاورزی اعلان داشت پذیرش دانشجو با نیازهای بخش متناسب نیست . همچنین در ادامه بیان داشت که با توجه به اینکه جذب نیرو در بخش تقریباً صفر می باشد باید این افراد در بخش های غیر دولتی مشغول شوند لذا این امر با افزایش دروس علمی - کاربردی و پذیرش متناسب با نیاز بازار کار امکان پذیر است .

مرضیه مختاری پور (۳) در بررسی مبتنی بر طرح پژوهش خود با عنوان « بررسی تاثیر عوامل اقتصادی - آموزشی بر بیکاری و اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی از دیدگاه اعضاء هیات علمی و دانشجویان دانشگاه اصفهان » که انجام داده است و در ادبیات طرح تحقیق خود عوامل موثر اقتصادی و آموزشی موثر بر اشتغال را که می شمرد یکی از عوامل را اصلاح محتوای دروس و ترکیب رشته ها برای انطباق با نیازهای کلیه بخش های اقتصادی - اجتماعی کشور دانسته و در داده های آماری و تحلیل استنباط یافته ها ضریب همبستگی بین عوامل آموزش با بیکاری فارغ التحصیلان را $P = 0.05$ دانسته و ضریب همبستگی بین عوامل آموزش با اشتغال فارغ التحصیلان را هم $P = 0.05$ معنادار می داند . فرج ... رهنود (۸) در تحقیقی پیمایشی با عنوان شناسایی عوامل کلیدی توفیق بر ایجاد اشتغال در بخش صنعت « که انجام داده در بخش مقدمه ادبیات اشاره دارد که مقوله « اشتغال » به عنوان یک شاخص مهم نقش موثری در توسعه اقتصادی ، اجتماعی و سیاسی و فرهنگی جوامع دارد و از قول صاحب نظران بیان داشته که توسعه یافتگی جوامع را بر اساس شاخص « اشتغال » می سنجند . محقق دو سوال اساسی تحقیق را اینگونه بیان داشته که عوامل کلیدی توفیق بر ایجاد اشتغال در بخش صنعت آذربایجان شرقی کدامند - مهمترین عوامل موثر بر ایجاد اشتغال به ترتیب اولویت و رتبه کدام هستند . در نتیجه پژوهش ۱۰ اولویت را محقق استخراج نموده که یکی از عوامل را آموزش به ویژه آموزش های فنی و حرفه ای متناسب با بازار کار دانسته که بر اساس آزمون فرید من این گزینه با رتبه $4/71$ در اولویت های دهگانه انتخاب شده است .

مواد و روشها (روش شناسی)

روش پژوهشی : ماهیت تحقیق با توجه به هدف های تحقیق از نوع توصیفی و کاربردی است و روش تحقیق دراجراء پیمایشی می باشد .

جامعه آماری : جامعه آماری این پژوهش کلیه فارغ التحصیلان رشته علوم آزمایشگاهی دامپزشکی مقطع کاردانی علمی - کاربردی موسسه آموزش عالی جهاد کشاورزی که در سال ۷۸ و ۷۷ در مراکز آموزش دامغان و ارومیه آغاز به تحصیل نموده اند که مجموعاً ۷۱ نفر می باشند .

نمونه و روش نمونه گیری : با توجه به ویژگیهای و اهداف و مقاصد طرح پژوهشی همه جمعیت آماری بعنوان نمونه پژوهشی منظور شده اند یعنی به روش تمام شماری یا سرشماری اجراء گردیده است .

ابزار تحقیق :

در این پژوهش با توجه به اینکه پرسشنامه استاندارد شده ای در رابطه با موضوع تحقیق وجود نداشت از دو پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد پرسشنامه اول برای شناخت بهتر آزمودنیها که شامل ۲۲ سوال بسته ، پیرامون اطلاعات و ویژگیهای عمومی آزمودنیها تنظیم گردیده و پرسشنامه دوم برای تحلیل وضعیت اشتغال شامل ۲۹ سوال می باشد که به سه موضوع مهم اول و وضعیت اشتغال و تنگناهای آن دوم کاربرد و میزان اثر بخشی آموزشهای ارائه شده و سوم بررسی رضایت شغلی فارغ التحصیلان .

اعتبار و روایی ابزار تحقیق : برای روایی و اعتبار محتوای و صوری پرسشنامه ها از آراء متخصصان و کارشناسان آموزشی و اجرایی استفاده شد . به منظور تعیین پایایی ابزار اندازه گیری از روش دو نیمه کردن و فرمول اسپیرمن استفاده شود که با اجرای یک پیش آزمون با ۸ پرسشنامه ضریب پایایی ۶۷٪ گردید .

شیوه جمع آوری اطلاعات : پرسشنامه های این پژوهش که حاوی نکات لازم در خصوص پژوهش حاضر و محرمانه بودن اطلاعات شخصی آزمودنی ها بود به مقدار نیاز تکثیر و توسط کارشناسان همکار طرح بین اعضاء جامعه آماری به صورت حضوری و بعضا بعلت دوری مکان سکونت توسط پست ارسال گردید . که پس از تکمیل جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت .

روش های آماری تجزیه و تحلیل داده ها :

در پژوهش حاضر برای توصیف داده ها از روش آمار توصیفی (فراوان = درصد - میانگین) استفاده شد و برای تحلیل داده های کیفی از روش تحلیل محتوا استفاده شد. (باردن ۱۳۷۵) درباره این روش معتقد است ، این روش از مجموعه ای از فنون و ابزارهای روش شناختی دقیق از جمله محاسبه سامدهای اطلاعات ، استخراج ساختهایی به صورت نمونه ، تغییر ، نقادی اطلاعات و استنتاج و استنباط استفاده می نماید (۹)

تجزیه و تحلیل بعضی یافته های پژوهشی و نتایج

جدول شماره ۱: مربوط به وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان در دو مقطع زمانی قبل از شروع تحصیل و در دوران تحصیل

ردیف	وضعیت اشتغال دوره اشتغال	بیکار		اشتغال مرتبط		اشتغال غیرمرتبط	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۱	قبل از تحصیل	۹۱/۵۴٪	۴	۵/۶۹٪	۲	۲/۸۱٪	
۲	در زمان تحصیل	۹۴/۹۶٪	۳	۴/۲۲٪	۱	۱/۴۰٪	
کل پاسخ گویان N = ۷۱							

بحث:

در دوره های علمی - کاربردی نظر و منطق غالب در فلسفه ایجادى آن، این بوده است که بیشتر شاغلین بخش به کسب دانش و مهارت بپردازند یعنی شعار تربیت عاملان عالم به همراه تربیت عالمان عامل تحقق یابد. اگر تربیت عاملان (شاغلان) عالم تحقق نیابد و تنها خدمات آموزشی دانشگاه جامع در اختیار علاقمندان به کسب دانش و تحصیل قرار گیرد یعنی تربیت عالمان عامل تحقق یابد بنظر می رسد آموزشهای علمی کاربردی از رسالت خود فاصله گرفته است. جدول داده ها گویای چنین واقعیت تلخی است که البته با مقایسه آن با جدول شماره ۸ که غالب دانشجویان از سهمیه آزاد پذیرفته شده اند. مسئله کمی پیچیده تر می شود لذا آنچه که می توان برداشت نمود این است که حداقل در این دوره و رشته کار آموزشی انجام شده موازی کاری است که در سایر دانشکده های وابسته به وزارت علوم یا سایر دستگاه های آموزشی صورت می گیرد.

جدول شماره ۲: مربوط به وضعیت رشته تحصیلی فارغ التحصیلان می باشد.

رشته تحصیلی دیپلم	شاخه نظری		کشاورزی		صنعت، خدمات، هنر	
	ریاضی	تجربی	علوم انسانی	کارودانش	فنی و حرفه‌ای	کارودانش
فراوانی	۴	۶۰	-	۱	۴	۱
درصد	۵/۶۹٪	۸۴/۵۰٪	-	۱/۴۰٪	۵/۶۹٪	۱/۴۰٪
کل پاسخ‌گویان N = ۷۱						

بحث:

نقدی که تا کنون بر دوره‌های علمی کاربردی از طرف منتقدین بیان می‌شده این بوده که دانشجویان علمی-کاربردی از فقر پایه تحصیلی رنج برده و غالب آنها دانشجویان رشته‌های کار و دانش و فنی و حرفه‌ای می‌باشند، در حالی که جدول می‌گوید اگر چه ممکن است در بسیاری موارد این نقد صادق باشد ولی درباره رشته دامپزشکی صادق نیست.

جدول شماره ۳: مربوط به معدل دیپلم فارغ التحصیلان می باشد.

معدل دیپلم	۱۷-۲۰	۱۴-۱۷	۱۰-۱۴
فراوانی	۵	۴۴	۲۳
درصد	۵/۶۹٪	۶۱/۹۷٪	۳۲/۳۹٪
میانگین	$\bar{X} = ۱۴/۵۳$		مجموع پاسخ‌گویان N = ۷۱

جدول شماره ۴: مربوط به تعیین نوع سهمیه داوطلبان کنکور.

ردیف	نوع سهمیه درکنکور	آزاد	شاغل		
			دولتی	خصوصی	آموزشی
۱	فراوانی	۵۳	۵	۱۳	
۲	درصد	۷۶٪		۲۶٪	
جمع پاسخ‌گویان N = ۷۱					

بحث:

متأسفانه بر اثر کمی داوطلبین شاغل یا عدم قبولی سهمیه شاغلین این سهمیه تکمیل نگردیده و ظرفیت خالی آن به داوطلبین آزاد اختصاصی یافته به ویژه که بیشترین آن را هم داوطلبان زن تصاحب نموده‌اند که به نظر می‌رسد در این قسمت بخشی از اهداف برنامه تحقق نیافته است. یعنی نسبت ۷۰٪ شاغل به ۳۰٪ آزاد

جدول شماره ۵: مربوط به معدل کل دوره کاردانی.

معدل	۱۸-۲۰	۱۵-۱۷	۱۲-۱۴
فراوانی	۴	۴۸	۱۹
درصد	۵/۶۹٪	۶۷/۶۰٪	۲۶/۷۶٪
میانگین	$-X = ۱۵/۹۶$		
جمع پاسخ‌گویان ۷۱			

بحث:

با ملاحظه جدول شماره ۳ متوجه می‌شویم که ۶۷٪ فارغ التحصیلان دارای معدل متوسط و بالاتر در دوره متوسطه و ۷۳٪ همین معدل را در دوره کاردانی دارا می‌باشند، یعنی از نظر نمرات ۶٪ رشد داشته که مثبت ارزیابی می‌شود، لیکن از نظر رشد معدل در همان حد متوسط باقی مانده است، که اگر مشکل بودن سطح آموزشی را در دانشگاه نسبت به دبیرستان قابل قبول بدانیم نتیجه آن می‌شود که افت تحصیلی وجود نداشته علی‌رغم آنکه عامل رقابت هم معمولاً در دوره‌های عمل کاربردی از نظر کسب نمرات تئوری ضعیف‌تر است چرا که مهارت آموزی بیشتر تبلیغ می‌شود.

سؤال (۱): وضعیت اشتغال فارغ التحصیل پس از اتمام تحصیلات چگونه بوده است ؟

جدول شماره ۶: مربوط به وضعیت فعلی فارغ‌التحصیلان می‌باشد

شخصه‌های آماری	در حال انجام خدمت	تحصیل در دانشگاه	اشتغال در مشاغل مربوط به دامپزشکی				بیکار	
			آزمایشگاه	داروخانه	تکنسین	کارخانه مواد غذایی		سایر قسمتها
فراوانی	۳	۱۳	۶	۲	۴	۳	۸	۳۰
درصد	%۴/۲۲	%۱۸/۹۰	%۸/۴۵	%۲/۸۱	%۵/۶۹	%۴/۲۲	%۱۱/۲۶	%۴۲/۲۵
جمع پاسخگویان N = ۷۱								

بحث:

اهمیت جدول فوق در این است که یک تصویر روش از وضعیت فارغ‌التحصیلان را در مقابل ما قرار داده است اگرچه که اطلاعات مربوط به پایان سال ۸۲ و اوایل سال ۸۳ می‌باشد و ممکن است بر اثر گذشت زمان تغییرات و جابجایی‌هایی صورت گیرد اما چون رسالت و مأموریت پژوهش حاضر مطالعه وضعیت فعلی می‌باشد. لذا کاربرد اطلاعات و داده‌ها برای تحلیل در زمان حال می‌باشد آنچه که در جدول حائز اهمیت است و توجه به آن مورد انتظار است چند موضوع می‌باشد اول رقم بیکاری (۳۰ نفر %۴۲/۲۵) که اگر آنرا با افرادی که در مشاغل غیرمرتبط مشغول فعالیت هستند جمع زده شود (۳۸ نفر %۵۳/۵۱) بیشتر از نیمی از فارغ‌التحصیلان موفق نشده‌اند پس از ۲ سال فراغت از تحصیل به مشاغل پیش‌بینی شده در اهداف طرح آموزشی مشغول گردند. دوم موانع اشتغال است که ذیلاً با عنوان موانع اشتغال این موضوع بسط داده شده است.

مانع	فراوانی	درصد
خدمت سربازی	۳	%۵/۵۵
ادامه تحصیل	۱۳	%۲۴/۰۷
عدم وجود فرصت شغلی	۳۸	%۷/۳۷
جمع پاسخگویان N = ۵۴		

سوم افرادی هستند که به نحوی در مشاغل مربوط به دامپزشکی اشتغال دارند اگرچه جمع عددی آنها ۱۷ نفر معادل حدود %۲۴ می‌باشند و مسامحتاً این عدد را با عدد افرادی که در همین رشته تحصیلی در مقطع کارشناسی ادامه تحصیل داده‌اند جمع بزیم عدد ۳۰ یعنی %۴۸/۰۵ و نزدیک به نیمی از فارغ‌التحصیلان را تشکیل می‌دهد که از منظر خوش‌بینی قابل تحمل است که %۵۰ برون‌داد سیستم بنحوی درگیر رشته و مشاغل رشته تحصیلی می‌باشند. لیکن اگر به جدول تقسیم مشاغل مربوط به دامپزشکی نگاه کنیم تنها ۶ نفر معادل %۸/۴۵ پس از تحصیل در آزمایشگاه علوم آزمایشگاهی دامپزشکی مشغول فعالیت هستند که به نظر می‌رسد نه ارضاء‌کننده است نه قانع‌کننده

سؤال (۲): کدام مهارت دهگانه در بازار کار کاربرد بیشتری دارد؟

توضیح: اگر چه در برنامه آموزشی رشته علوم آزمایشگاهی دامپزشکی ۱۰ شغل و حرفه و مهارت برای فارغ‌التحصیل پیش‌بینی شده است که او را قادر می‌سازد مشغول ارائه خدمات شود لیکن دانستن اینکه کدام مهارت و نوع خدمات در جامعه و بازار کار مورد نیاز بیشتر می‌باشد موجب می‌گردد در طراحی برنامه آموزشی و اجراء دروس تأکید بیشتری در توانا سازی آن مهارت انجام می‌شود.

جدول شماره ۷: مربوط به اولویت کاربردی مهارت‌های دهگانه در جامعه می‌باشد.

ردیف	موضوع شغل و مهارت	اولویت رتبه	فراوانی	درصد	ردیف	موضوع شغل و مهارت	اولویت رتبه	فراوانی	درصد
۱	آزمایشگاه باکتری شناسی	۱	۸	%۵۳	۶	آزمایشگاه خون شناسی	۴	۳	%۳۳
۲	آزمایشگاه قارچ شناسی	۲	۶	%۴۰	۷	آزمایشگاه بیوشیمی بالینی	۴	۳	%۳۳
۳	آزمایشگاه انگل شناسی	۳	۵	%۳۳	۸	آزمایشگاه سم شناسی	۵	۲	%۱۳
۴	آزمایشگاه ایمن شناسی	۳	۵	%۳۳	۹	آزمایشگاه ویروس شناسی	۶	۱	%۶
۵	آزمایشگاه آسیب شناسی	۴	۴	%۲۶	۱۰	آزمایشگاه مواد غذایی	-	-	%۰
مجموع پاسخگویان N = ۱۵									

بحث:

اگر چه در جای دیگر مشابه چنین سنجشی انجام گردید مطابق همبستگی که مشاهده می‌شود بین بیشترین و کمترین مهارتی که شاغلین انجام می‌دهند و بیشترین و کمترین مهارتی که در بازار کاربرد دارد یک همسانی وجود دارد، لیکن منظور ما از طرح دو سؤال نسبتاً مشابه یک اندازه‌گیری روایی بود که نتیجه آن مطلوب می‌باشد.

سؤال (۳): ضعف‌های آموزشی و مهارتی شاغلین در کدامیک از مشاغل وجود دارد با ذکر علت.

جدول شماره ۸: مربوط به ضعف‌های آموزشی و مهارتی به نظر فارغ التحصیل

ردیف	عنوان مهارت	فراوانی به نفر	کمبودهای آموزشی و مهارتی
۱	آزمایشگاه باکتری شناسی	۶	نبودن امکانات آزمایشگاهی
۲	انگل شناسی	۱	نیاز به دقت و آموزش زیاد.
۳	قارچ شناسی	۱	عدم منابع و سر فصل درست متناسب با نیاز بازار کار و انجام کم دروس عملی
۴	آسیب شناسی	۳	نبود متخصص و وسایل آزمایشگاهی در دوران تحصیل
۵	ایمنی شناسی	۶	تکرار و تمرین کم نیاز به دقت زیاد دروس عملی در آزمایشگاه عدم وجود تجهیزات آزمایشگاهی
۶	بیوشیمی	۸	تمرین کم در آموزش. نبودن امکانات آموزشی و عملیاتی
۷	خون شناسی	۱۱	عدم تمرین نمونه گیری از حیوانات مختلف. عدم وجود اساتید مجرب کمبود امکانات عملیاتی آموزشی
۸	مواد غذایی	۹	کمبود امکانات آموزشی. کمبود محتوا و حجم کم درس
۹	سم شناسی	۸	عدم امکانات. عدم اطلاعات کافی ارائه شده در دوره آموزشی
۱۰	ویروس شناسی	۸	نبود متخصص ارائه درس. کمبود امکانات آزمایشگاهی
مجموع پاسخگویان $N = 20$			

بحث:

عمده دلایل ضعف آموزشی بیان شده از طرف شاغلین نقص در اجرای برنامه‌های درسی می‌باشد. کمبود آزمایشگاه، کمی ساعات تمرین عملی، عدم آشنایی با محیط خارج از آزمایشگاه، عدم اساتید مجرب از دیگر علت‌ها می‌باشد. اظهار نظرها در صورت صحت برای مدیران و گروه‌های آموزشی جای تأمل و پیگیری دارد.

سؤال (۴): شاغل یا فارغ التحصیل به ادارات دامپزشکی یا کلینیک‌ها جهت کاربایی مراجعه داشته‌اند یا خیر؟ چه پاسخی یا برخوردی در بدو داشته‌اند؟

جدول شماره ۹: اطلاعات مربوط به میزان مراجعه فارغ التحصیلان به ادارات دامپزشکی پاسخ‌های داده شده.

ردیف	دفعات مراجعه	فراوانی	درصد	پاسخ داده شده به جویندگان کار	فراوانی	درصد
۱	بدون مراجعه	۸	۱۹/۵٪	پاسخ مثبت که منجر به جذب شده است	۶	۱۸٪
۲	یک بار	۶	۱۵٪	پاسخ منفی و عدم پذیرش	۲۷	۸۲٪
۳	دو بار	۹	۲۲٪	علل بیان شده از طرف دامپزشکی و کلینیک‌های خصوصی		
۴	سه بار و بیشتر	۱۸	۳۹٪	۱	استخدام پس از خدمت وظیفه عمومی	
		$N = 41$		۲	نبودن آزمایشگاه مناسب	
				۳	عدم نیاز به علت عدم امکانات.	
				۴	محدودیت استخدام داریم	
				۵	اگر کار باشد کارکنان دامپزشکی خود انجام می‌دهند	
				۶	برای خانم‌ها کار نداریم.	
				۷	به علت ادغام دو وزارتخانه خودمان هم بلا تکلیف هستیم	
				۸	ظرفیت آزمایشگاه تکمیل است.	
				۹	از طریق آزمون ادواری ممکن است.	

بحث:

از ویژگیهای رشته علوم آزمایشگاهی آن است که مانند بسیاری از رشته‌های دیگر برای آنها تعدد مراکز کار وجود ندارد. لذا راهی دیگر برای جذب ممکن نیست جز اینکه در مجموعه دامپزشکی کشور بکار گرفته شوند. موضوع واگذاری خدمات به بخش خصوصی که از سیاست‌های دولت است، متأسفانه اگر زیر ساخت‌های آن

سؤال (۵): **سختی محل کار چه می‌باشد؟ (در مشاغل دامپزشکی)**

توضیح: محیط کار شاغل فضائی است فیزیکی و روانی و عینی که شاغل ساعات معینی را در آن به انجام کار و فعالیت می‌پردازد. گاه طبیعت شغل و محیط کار به نحوی است که سختی‌ها و ناهنجاری‌ها و آسیب‌هایی را به همراه دارد و گاه این سختی مربوط به عوامل پیرامون می‌شود که آگاهی از آنها موجب می‌شود، اولاً کارشناسان و مدیران و سرپرستان در جهت رفع یا تعدیل آن تلاش و چاره‌جویی نمایند. ثانیاً دستگاه‌های آموزشی و مشاوره می‌توانند داوطلبان تحصیل در یک رشته تحصیلی را از این سختی‌ها آگاه کنند تا در انتخاب رشته تحصیلی عالمانه تصمیم بگیرند تا موجب ترک شغل نشده و اتلاف منابع را در پی نداشته باشد.

جدول شماره ۱۰: مربوط به اهم سختی‌های کار آزمایشگاه دامپزشکی می‌باشد.

ردیف	سختی کار و محیط (مربوط به طبیعت شغل)	ردیف	سختی کار و محیط (مربوط به عوامل پیرامون)
۱	بنیه قوی برای کار با حیوانات بزرگ می‌خواهند.	۱	کمبود مراجعه کنندگان به دامپزشکی
۲	گرمی و سردی محیط کار	۲	نبودن هود در محیط آزمایشگاه
۳	خطر صدمه دیدن از دام	۳	نبود تجهیزات کافی در محیط کار
۴	دوری راه منزل و محیط کار (صحرائی)	۴	جایافتادن فرهنگ دامپزشکی در منطقه
۵	سروکار داشتن با دام آلوده و مبتلا شدن به بیماری‌ها	۵	عدم آشنائی قبلی با محیط کار

نتایج:

از جمله مواردی که پاسخ دهندگان آن را به عنوان سختی کار شمرده‌اند در دو گروه دسته بندی شده است که در جدول مهمترین آنها ذکر شده است.

بحث:

در ستون سختی‌های محیط کار که مربوط به طبیعت شغل می‌باشد داوطلبین تحصیل در این رشته باید با آگاهی از این شرایط مبادرت به انتخاب نمایند که مربوط به مشاوران می‌باشد. لیکن در ستون مربوط به مشکلات خارج از طبیعت شغل به نظر می‌رسد که نکته حائز اهمیت است که، اول استاندارد نبودن آزمایشگاه‌ها و دوم عدم رشد فرهنگ دامپزشکی در بخش تولید دامپروری کشور و نکته سوم آنکه دانشجویان در زمان تحصیل باید بیشتر با محیط‌های خارج از آزمایشی آشنا شوند.

سؤال (۶): **چه مهارت‌های جنبی دیگری در محل کار شاغل مورد نیاز می‌باشد که در برنامه‌ریزی آموزشی و درسی پیش بینی نشده است؟**

توضیح: اگر چه سؤال مربوط به بازنگری برنامه درسی می‌باشد ولی از آنجا که کمبود یک مهارت مشکلاتی را برای شاغل فراهم می‌کند یا وجود آن به بهبود و پربار شدن شغل کمک می‌کند لذا اگر یک دوره آموزشی بتواند این توانایی را به دانش‌آموخته بدهد که بتواند به مشاغل فرعی دیگر بپردازد هم در حفظ شغل اصلی موفق بوده هم به درآمد خود که موجب رضایت شغلی می‌شود کمک کرده است (منظور از مشاغل فرعی آنگونه توانایی‌هایی است که تاکنون برای آن تعریف مستقلی نشده).

جدول شماره ۱۱

ردیف	موضوع مهارت فرعی	ردیف	موضوع مهارت فرعی
۱	نمونه گیری	۷	آنالیز مواد
۲	آزمایش بیوشیمی	۸	خونگیری
۳	کار در سایر بخشها مثل هماتولوژی	۹	آزمایش شیر و لبنیات
۴	واکسیناسیون	۱۰	بازرسی گوشت و مرغ
۵	آزمایش مواد غذایی در زمینه گوشت	۱۱	تجزیه خوراک دام
۶	آزمایش تشخیص انگل در صنایع گوشت		
مجموع پاسخ‌گویان N = ۱۸			

نتایج :

فارغ التحصیلان در پاسخ به سوال عناوین مهارت هایی را ذکر نموده اند که در برنامه ریزی درسی دوره آموزشی پیش بینی نشده ولی شاغلین با توجه به نیاز بازار کار علاقه مند و خواهان داشتن آن مهارت ها می باشند . به عنوان فعالیتهای جنبی آن را بکار گیرند . تا شغل اقتصادی شود .

بحث:

اگر چه پرداختن به موضوع مهارتهای جنبی با هر توجیه و دلیلی با اهداف برنامه آموزشی مغایرت دارد و شغل را از حال تخصصی دور می گرداند لیکن واقعیتهای بازار کار بقدری غیر کنترل است که نه حکایت از اصل مشتری محوری دارد و نه از اصل یک حرفه برای هر نفر پیروی می کند . به هر حال به نظر می رسد اصل تعارض نقش در مشاغل موضوع مهمی است که باید به آن پرداخته شود.

سؤال (۷): چه کمبودهای آموزشی وجود داشته که موجب اشکال در محیط کار گردیده است ؟

توضیح : فلسفه وجودی نظام آموزشی علمی - کاربردی این بوده است که جهت گیری و اجراء آموزش منجر به آماده سازی دانشجویان برای ورود به بازار کار گردد و انتظار می رود دانش آموخته بدون هیچ مشکلی بتواند در حرفه آموخته شده مشغول به کار شود.

بنابراین یادگیری در حیطه روانی - حرکتی باید بیشتر از حیطه شناختی باشد، سؤال در پی این است که بدانند آیا اجراء آموزشها درست انجام شده یا کاستی هایی وجود داشته که موجب گردیده فارغ التحصیل در محیط کار با مشکل مواجه شود.

جدول شماره ۱۲: مربوط به عناوین کمبودهای آموزشی .

ردیف	موضوع کمبود	ردیف	موضوع کمبود
۱	کالبد شناسی	۶	تراکم درسهای عملی در ترم سوم
۲	مقایسه نمونه های سالم و مریض	۷	کمبود کلاسهای عملی
۳	مدت زمان کار عملی آزمایشگاه های میکروب و ویروس و انگل کم است	۸	عملیات ایمنولوژی
۴	آموزش مواد غذایی	۹	عدم تجربه در خارج محیط آموزشی
۵	عدم اساتید مجرب	۱۰	عدم بازدیدها
		۱۱	نبود جزوات کار در آزمایشگاه، کمبود فیلم و اسلاید.
جمع پاسخ گویان $N = 18$			

سؤال (۸): انگیزه فارغ التحصیلان از انتخاب رشته و تحصیل در آغاز چه بوده است (حداقل سه انگیزه به ترتیب اهمیت ذکر شود)

توضیح : قبل از تصمیم به انتخاب رشته تحصیلی عواملی هستند که موجب گزینش یک رشته تحصیلی می شوند. (در بخش ادبیات تحقیق بحث شده است) بعضی عوامل انگیزشی هستند و بعضی پیرامونی و محیطی (جبری). در عوامل انگیزشی خواست و اراده و آزادی عمل فرد نقش دارد و آنکه تصمیم نهایی را می گیرد همان فرد انتخاب کننده است. گاهی این فرد نیست که انتخاب می کند بلکه برایش انتخاب می کنند مثل خانواده، همسر، اداره و سازمان

جدول شماره ۱۳: مربوط به انگیزه‌های انتخاب رشته تحصیلی از طرف دانشجو می‌باشد.

ردیف	علل انگیزشی انتخاب رشته تحصیلی	فراوانی	ردیف	علل انگیزشی انتخاب رشته تحصیلی	فراوانی
۱	علاقه مندی به رشته تحصیلی	۱۹	۱۰	ناامیدی از قبولی در کنکور سراسری	۳
۲	امید به اشتغال شغل مناسب	۱۹	۱۱	فرار از سربازی	۱
۳	کسب وجهه اجتماعی بدون توجه به نوع رشته	۲	۱۲	تعریف و تمجید اطرافیان	۱
۴	ادامه تحصیل	۷	۱۳	علاقه به کار در آزمایشگاه	۶
۵	ارتقاء شغل سازمانی	۵	۱۴	جدید بودن رشته تحصیلی	۱
۶	جاذبه داشتن رشته تحصیلی	۳	۱۵	رفع نیاز اداره محل کار	۱
۷	کمک به پیشرفت شغل والدین	۴	۱۶	علاقه کار با حیوانات	۳
۸	بدون انگیزه خاصی	۱	۱۷	کسب مدرک	۱
۹	داشتن پسوند دامپزشکی	۱			
مجموع پاسخ‌گویان $N = ۳۹$					

بحث:

در مورد انگیزه اول که علاقه مندی به رشته تحصیلی می‌باشد صاحب‌نظران معتقدند که این یک عنوان کلی است. عوامل و شاخص‌های مختلفی ممکن است در فرد ایجاد علاقه کند اما در بحث انگیزه‌ها و محرک‌ها برای کسی که می‌خواهد تحصیل کند داشتن علاقه که همان میل و داوطلبانه انجام دادن کار باشد حائز اهمیت است.

نکته بعدی انگیزه اشتغال می‌باشد چرا که در چنین شرایط سنی بیشترین دغدغه ذهنی او شاید همین موضوع اشتغال باشد. تحصیل راه درستی برای رسیدن به این خواسته می‌باشد. اما درباره انگیزه‌های ردیف ۱۷، ۱۶، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۶، ۳ که ذکر شده است در جدول، کمی قابل تأمل است که هرگونه سرمایه‌گذاری در مورد این شاخص را زیر سؤال می‌برد و به نوعی اتلاف منابع محسوب می‌گردد.

سؤال (۹): پس از تحصیل و مواجه شدن با واقعیت بازار اشتغال که ممکن است امکان جذب مشکل بوده یا راحت بوده چه میزان از انتخاب خود رضایت داشته؟ چرا؟

توضیح: همواره بین رضایت شغلی به عنوان متغیر مستقل و رضایت از انتخاب رشته تحصیلی به عنوان متغیر وابسته ممکن است همبستگی معنی‌دار وجود داشته باشد و گاه ممکن است وجود نداشته باشد. یعنی ممکن است فارغ‌التحصیل رضایت از انتخاب رشته تحصیلی حتی پس از تحصیل داشته باشد اگر چه نتوانسته بازار کار او را جذب نموده باشد در این صورت ممکن است برای تحصیل اهداف انگیزشی دیگری به غیر از اشتغال داشته مثل ارضاء نیازهای اجتماعی یا کسب اعتبار و احترام و وجهه یا اقتدارخواهی یا رقابت‌های درون گروهی (با همسالان).

جدول شماره ۱۴: مربوط به سنجش میزان رضایت از انتخاب رشته تحصیلی.

رضایت		عدم رضایت		وضعیت پاسخ‌گویان
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۸	٪۲۲	۷	٪۱۹	فارغ‌التحصیل شاغل
۷	٪۱۹	۱۴	٪۳۸	فارغ‌التحصیل غیر شاغل
مجموع پاسخ‌گویان $N = ۳۶$				

بحث:

جدول بیان می‌دارد که از مجموع ۱۵ نفر از افرادی که فارغ‌التحصیل هستند تعداد ۸ نفر ٪۲۲ از انتخاب رشته تحصیلی خود راضی و ۷ نفر ٪۱۹ ناراضی هستند و از مجموع ۲۱ نفر فارغ‌التحصیل غیر شاغل که به سؤال پاسخ داده‌اند تعداد ۷ نفر ٪۱۹ بازهم علی‌رغم

بیکاری از انتخاب رشته تحصیلی رضایت دارند و ۱۲ نفر ۳۸٪ ناراضی هستند.

تحلیل : موضوع رضایت تحصیلی برای دستگاه‌های آموزشی بسیار حائز اهمیت است. اگر مجموعه طراحی آموزشی و سرمایه‌گذاری (انسان و مادی) که می‌شود حاصلی جز عدم رضایت نداشته باشد اهداف برنامه دچار انحراف می‌شود. مجموع افرادی که در هر حال از انتخاب رشته راضی هستند ۱۵ نفر و مجموع افرادی که در هر حال ناراضی هستند ۲۱ نفر را مقایسه کنیم اختلاف ۶ نفر قابل چشم پوشی نیست اگر بخواهیم این عدم رضایت را به علت عدم اشتغال آنها بدانیم (۱۴ نفر) و با افرادی که رضایت دارند (۱۵ نفر) مقایسه کنیم می‌توان گفت درجه رضایت ۵۰٪ می‌شود که باز هم نمی‌تواند در مقابل زحمات فراوانی که برای تحصیل آنها از طرف دستگاه آموزشی کشیده می‌شود توجیح خوبی باشد

سؤال (۱۰): فارغ‌التحصیل نظرش راجع به این پیشنهاد که در دامپزشکی برای فارغ‌التحصیلان رشته علوم آزمایشگاهی پروانه تأسیس آزمایشگاه خصوصی صادر شود چیست ؟

جدول شماره ۱۵: مربوط به نظر فارغ‌التحصیلان به تأسیس آزمایشگاه خصوصی .

گزینه ۱ : موافق نیستم	گزینه ۲ : موافقم	گزینه ۳ : نظر خاصی ندارم
فراوانی ۹ نفر ۲۱/۹٪	فراوانی ۲۵ نفر ۶۹٪	فراوانی ۷ نفر ۱۷٪
دلایل عدم موافقت	دلایل موافقت	دلایل
۱ نیاز به سرمایه‌گذاری زیاد دارد ۲ اداره یک آزمایشگاه از توان کاردان خارج است ۳ سرمایه‌گذاری بازده ندارد ۴ کاردان‌ها توان مهارتی بالا ندارند ۵ ملزومات می‌خواهند ۶ بازار کار ندارد ۷ ریسک پذیر است	باعث جذب فارغ‌التحصیلان بیشتر می‌شود فرصت شغلی جدید پدید می‌آید استقلال در کار عدم توان جذب ادارات دامپزشکی ارائه خدمات بهتر به ارباب رجوع توان اداره آزمایشگاه را ندارد -----	بدون ذکر دلیل
جمع پاسخ‌گویان N = ۴۱		

بحث:

اینکه بیشتر پرسش شونده‌ها (۶۹٪) با اشتغال فارغ‌التحصیلان در بخش خصوصی و به صورت تأسیس آزمایشگاه (به صورت فردی یا گروهی) موافقت نشانگر آن است که تفکر غالب آنها استخدام در دولت نیست و این یک فرصت خوبی است و اگر به پاسخ‌های آنها در ذیل آن توجه کنیم در خط فکری قابل مشاهده است. ناامیدی از دولت و بریدن از وابستگی به استخدام دوم کار آفرینی. یعنی در صورت فراهم شدن زمینه‌ها و بسترهای اجرایی کار به نظر فارغ‌التحصیلان خواهان آن هستند که اولاً به صورت گروهی یا فردی ایجاد شغل نمایند و به تأسیس یا ایجاد شغلی جدید مبادرت ورزند و دوم آنکه خواهان فراهم نمودن محیطی هستند که توانایی‌ها و استعدادها و خلاقیت‌های آنها در قالب ارائه خدمات بهتر به ارباب رجوع را بروز دهند.

سؤال (۱۳): به نظر فارغ‌التحصیل، شبکه‌های دامپزشکی چه کمک‌هایی می‌توانند در جهت توسعه و ترویج این حرفه و شغل داشته باشند؟

جدول شماره ۱۶: جدول و لیست پیشنهادات راهکارهای علمی که دامپزشکی می‌تواند انجام دهد.

ردیف	موضوع پیشنهاد
۱	جذب فارغ‌التحصیلان و استفاده از نیروهای جوان
۲	اهمیت دادن به این حرفه از طریق توسعه و ترویج آن
۳	توسعه خدمات آزمایشگاهی دامپزشکی که منجر به جذب نیرو می‌شود
۴	هماهنگی بین بخش اجراء و دانشگاه
۵	تأسیس آزمایشگاه خصوصی و صدور پروانه کار
۶	معرفی و ترویج حرفه در جامعه
۷	صدور بخشنامه به ادارات دامپزشکی برای جذب
۸	واگذاری بعضی کارهای دامپزشکان برای جذب
۹	گسترش و الزامی کردن انجام آزمایشات روی دامها تا ایجاد کار بیشتر
۱۰	الزامی کردن انجام کار در آزمایشگاه‌ها توسط کاردان‌های علوم آزمایشگاهی
۱۱	سازمان مرکزی در تهران معونت اشتغال مثل سایر وزارتخانه‌ها تشکیل دهد
۱۲	اصلاح قوانین یا کسب مجوزهای قانونی برای جذب فارغ‌التحصیلان علوم آزمایشگاهی
جمع پاسخ‌گویان ۳۹ نفر = N	

بحث:

تحصیل و اشتغال هر کدام نیمی از یک فرآیند هستند که اگر با هم در یک پروسه قرار گیرند می‌تواند محصول آن مفیدیت و مطلوبیت باشد و الا اگر تحصیل باشد و اشتغال نباشد زایش و توسعه و باروری و تولیدی نیست که آن وقت تحصیل را توجیه پذیر کند بلکه آنچه می‌ماند یأس و ناامیدی و اتلاف منابع و هزینه فرصت‌های از دست رفته لذا مکمل مراکز آموزشی مراکز کار هستند. اگر بخش محصول دانشگاه را جذب کند و حرکت جذب کند باشد چه توجیه برای ماندن دانشگاه وجود دارد و اگر دانشگاه تعطیل شود تولید علم تعطیل شده و اگر این تسلسل ادامه یابد قلم نگارنده نیز از کار باز می‌ایستد. بنابراین باید یک تحوّل در مدیریت سازمان دامپزشکی کشور در بخش نیروی انسانی ایجاد شود. مدیریت کارآفرینی یا اشتغال به منزله استخدام همه فارغ‌التحصیلان در دولت نیست بلکه ایجاد فرصت‌های شغلی برای فارغ‌التحصیلان است همه جا ایجاد فرصت‌های شغلی ملازم با وجود سرمایه‌گذاری نیست.

سایر داده های آماری

جدول شماره ۱: مربوط به سن فارغ التحصیلان در زمان تکمیل پرسشنامه.

ردیف	گروه سنی	۳۶-۵۰	۳۱-۳۵	۲۶-۳۰	۲۱-۲۵	۱۷-۲۰	
۱	فراوانی	۴	۲	۱۹	۴۱	۰	
۲	درصد	%۵/۶۹	%۲/۸	%۲۶/۷۶	%۶۴/۷۸	۰	
۳	میانگین سن افراد	کل پاسخگویان $N = ۷۱$				سال	۲۵/۷۴

جدول شماره ۲: مربوط به نوع جنسیت فارغ التحصیلان می باشد.

جنسیت	مرد	زن
فراوانی	۳۲	۳۹
درصد	%۴۵/۰۷	%۵۴/۹۲
جمع پاسخگویان $N = ۷۱$		

جدول شماره ۳: مربوط به وضعیت خدمت سربازی جامعه آماری می باشد.

ردیف	موضوع	فراوانی	درصد	ملاحظات
۱	انجام خدمت قبل از تحصیل	۱۰	%۳۱/۲۵	
۲	انجام خدمت پس از تحصیل	۱۳	%۴۰/۶۲	
۳	در حال انجام خدمت	۴	%۱۲/۵	
۴	معاف از خدمت	۵	%۱۵/۶۲	
کل پاسخگویان $N = ۳۲$				

جدول شماره ۴: مربوط به تحصیل فارغ التحصیلان در دوره پیش دانشگاهی.

تحصیل در دوره پیش دانشگاهی	گذرانده	نگذرانده
فراوانی	۳۵	۳۶
درصد	%۴۹/۲۹	%۵۰/۷۰
جمع پاسخگویان $N = ۷۱$		

جدول شماره ۵: مربوط به طول دوره تحصیل در مقطع کاردانی.

طول مدت تحصیل	۴ ترم	۵ ترم	۶ ترم
فراوانی	۴۷	۲۱	۳
درصد	%۶۶/۷۹	%۲۹/۵۷	%۴/۲۲
جمع پاسخگویان $N = ۷۱$			

جدول شماره ۲۵: مربوط به میزان مشکلات ناشی از جنسیت زن در اشتغال

ردیف	گزینه	خیلی زیاد	تا حدودی	کم	هیچ
۱	فراوانی	۸	۶	۱	۶
۲	درصد	%۳۸	%۲۷	%۴/۷	%۲۸
ردیف	نمونه علل و مشکلات بیان شده				
۱	ضعیف بودن جایگاه شغلی برای زنان در دامپزشکی				
۲	عدم پذیرش حضور زن در دامپزشکی				
۳	مجرد بودن زن				
۴	آزادی عمل مردان در کارخانه و آزمایشگاه، مثل دامداری ها و کشتارگاه ها				
۵	توان جمعی مردان برای حضور در زمان نمونه گیری				
۶	وجود مسائل فرهنگی				

پیشنهادهات :

پیشنهاد ۱: از آنجا که کارکرد و کاربرد رشته‌های تحصیلی دامپزشکی به ویژه علوم آزمایشگاهی با توجه به واقعیت‌های موجود که حکایت از عدم توسعه کمی و کیفی سازمان دامپزشکی کشور دارد. منحصر در ادارات و کلینیک‌های می‌باشد و فارغ‌التحصیلان هیچ چاره‌ای ندارند جز آنکه در همین مراکز جذب شوند و از طرفی سازمان دامپزشکی از سازمان‌های وابسته به وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد لذا پیشنهاد می‌گردد یک کمیسونی و تشکیلات مشترکی در مؤسسه و سازمان دامپزشکی به وجود آید که اقدام به برنامه‌ریزی برای فارغ‌التحصیلان بنمایند در پژوهش حاضر از ۷۱ فارغ‌التحصیل رشته علوم آزمایشگاهی ۴۰ نفر بیکار و آماده کار بوده‌اند که مربوط به ۴۰ نقطه جغرافیایی (۴۰ شهر) می‌باشند یعنی سهم هر شهرستان یک نفر بوده و متأسفانه قدرت جذب حتی یک نفر هم نبوده با آنکه ما می‌دانیم نظام تولید دامپروری ما از کمبودهای خدمات دامپزشکی رنج می‌برد (جدول شماره ۲۱ ملاحظه شود). اگر تشکیل چنین کمیسیون اشتغال میسر نیست (در وزارت‌خانه‌ها مطابق تصمیم دولت معاونت اشتغال به وجود آمده) پیشنهاد دوم آن است که نتایج تحقیق حاضر به همراه تحلیل خود مؤسسه به صورت مکتوب برای شخص وزیر محترم یا هر مرجعی که می‌تواند این گره کور اما باز شدنی را بگشاید ارسال شود.

پیشنهاد ۲: از آنجا که وجود امکانات آزمایشگاهی و کارگاهی و وجود مدرسین و مربیان کارآزموده و خبره دو رکن اصلی تحقق این ایده‌ها و آرزوها هستند لذا دانشگاه جامع و به تبع آن مؤسسه آموزشی جهاد باید به این دو مهم اهمیت بدهد و نظارت و سختگیری لازم را داشته باشد، به نظر می‌رسد دوره‌های آموزشی به شدت از این دو مطلب رنج می‌برند، البته گزارشات کلیشه‌ای و آمارهای جور کردنی و تظاهر و جلوه‌های مصنوعی که از طرف مراکز آموزشی داده می‌شود گویای آن است که ما بهترین کارگاه‌ها و عرصه‌ها و آزمایشگاه‌ها و مربیان و مدرسان را داریم اما و صد اما که چنین نیست در پژوهش حاضر شکایت اکثر فارغ‌التحصیلان این بوده که مهارت‌های لازم را به جهت ضعف آنچه که گفته شد فرا نگرفته‌اند جدول شماره ۱۷ و ۲۴ مگر با یکبار و دوبار انجام یک عمل مهارتی می‌توان خبره پروری کرد. پیشنهاد می‌شود یک نظام ارزشیابی و مهارت سنجی از مدرسین و مربیان شود و برای آنها کارت صلاحیت درجه بندی شده صادر شود. و همچنین یک نظارت و ارزیابی سالیانه ویژه از عرصه‌های کارگاهی، آزمایشگاهی به عمل آید و برای این امکان پروانه صلاحیت صادر شود. البته نگارنده بر خود فرض می‌داند که اعلان کند مرکز آموزش علمی - کاربردی رسول اکرم (ص) دامغان در زمینه فراهم نمودن امکانات آزمایشگاهی و کارگاهی برای رشته دامپزشکی تلاش نموده و دارای توانمندی بالایی شده است.

پیشنهاد ۳: به نظر می‌رسد بعضی از سرفصل‌های دوره آموزش علوم آزمایشگاهی غیر ضروری و کمبود بعضی از سرفصل‌ها وجود دارد همچنین بعضی ساعات دروس علمی کم می‌باشد پیشنهاد می‌شود با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر که بعضی از نارسائی‌ها در جدول شماره ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۳۱ ذکر شده است یک بازنگری صورت پذیرد.

پیشنهاد ۴: نظریه کوچک کردن دولت و واگذاری خدمات به بخش خصوصی در رشته‌های دامپزشکی هم یافته است اما زیرساخت‌های لازم صورت نگرفته. در رشته علوم آزمایشگاهی پیشنهاد آن است که دولت زمینه‌ای را از نظر قوانین و مقررات و امکانات مادی به نحوی فراهم کند که فارغ‌التحصیلان رشته دامپزشکی به ویژه علوم آزمایشگاهی بتوانند مبادرت به تأسیس آزمایشگاه خصوصی نمایند که هم مشکل دولت حل می‌شود و هم مشکل فارغ‌التحصیلان و این مهم از وزارت جهاد ساخته است چرا که متولی خودش می‌باشد. وظایف انجام خدمات آزمایشگاهی را از ادارات دامپزشکی منتزع کند و به بخش خصوصی که با حمایت خودش شکل گرفته واگذار نماید.

پیشنهاد ۵: به نظر می‌رسد در عرصه دامپزشکی این پتانسیل وجود دارد که یک نظام مهندسی به وجود آید با وضع قوانین دامداران را ملزم به استفاده از خدمات دامپزشکی بنماید تا تولید کار برای قشر دانش آموخته شود و از این رهگذر مشکل اشتغال فارغ‌التحصیلان هم حل می‌شود.

فهرست منابع

۱- اینترنت.سایت WWW.Jobiran.COM

۲- اکبرپور، صفدر. نگاهی به وضعیت اشتغال و بیکاری در ایران طی سالهای ۸۱-۷۶. مجله کار و جامعه شماره ۴۸ خرداد ۱۳۸۲.

۳- باصری، بیژن. نقش مؤسسات کاریابی در گسترش و نهادینه شدن اطلاع‌رسانی شغلی. مجله کار و جامعه شماره ۴۹ تیر و مرداد ۱۳۸۲.

۴- بختیاری صادق. بررسی وضعیت بازار کار در ایران. مجله کار و جامعه شماره ۵۰ مهر و آبان ۱۳۸۲.

۵- بهاری‌فر، علی. بررسی علل عدم جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در واحدهای صنعتی. مجله کار و جامعه شماره ۴۸ خرداد ۱۳۸۲

۶- دهقان، علیرضا. بررسی اجمالی نظام اطلاع‌دهی شغلی. مجله کار و جامعه شماره ۴۹ تیر و مرداد ۱۳۸۲.

۷- ذوالفقاری، مهدی. بررسی نقش انکوباتورها در بهبود اشتغال دانش‌آموختگان. مجله کار و جامعه شماره ۵۱ آذرماه ۱۳۸۲

۸- رهنود. فرج‌ا... . شناسائی عوامل کلیدی توفیق بر ایجاد اشتغال در بخش صنعت. مجله کار و جامعه شماره ۵۲ بهمن ۸۲

۹- زمانی، غلامحسین. وضعیت اشتغال از دیدگاه دانش‌آموختگان کشاورزی جوانان کار - علوم ترویج و آموزش کشاورزی سال اول جلد ۲ شماره ۲ سال ۱۳۸۳

۱۰- سام آرام، عزت‌الله. نقش عوامل اجتماعی در بیکاری جوانان. مجله کار و جامعه. شماره ۵۱ آذرماه ۱۳۸۲

۱۱- شفیعی آبادی، عبدالله. راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه‌ای. انتشارات رشد. تهران ۱۳۷۹

۱۲- صدقی، شهرام. کلیات طرح نظام جامع اطلاع‌رسانی بازار کار ایران. مجله کار و جامعه شماره ۴۹ تیر و مرداد ۱۳۸۲.

۱۳- مختاری پور، مرضیه. بررسی تأثیر عوامل اقتصادی - آموزشی بر بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی. مجله کار و جامعه شماره ۴۸ خرداد ۱۳۸۲

۱۴- هاشمی، سیدعلی. انواع مراکز کاریابی و نقش آن در بازارکار. مجله کار و جامعه شماره ۴۹. تیر و مرداد ۱۳۸۲.

۱۵- نظام و ائین نامه‌های آموزشهای علمی - کاربردی. وزارت فرهنگ آموزش عالی. آبان ۱۳۷۶. چاپ سازمان فرهنگی سیاحتی کوثر - تهران.